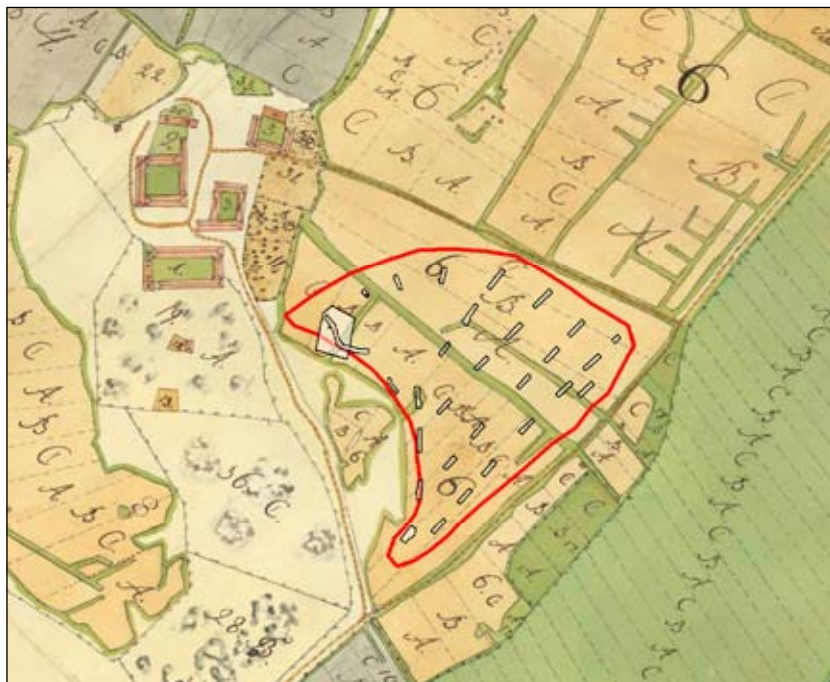


MÄRSTA PORT

FASTIGHETEN VALSTA 3:50, HUSBY-ÄRLINGHUNDRA, SIGTUNA
KOMMUN, UPPLANDS LÄN.

Särskild arkeologisk utredning



Rapporter från Arkeologikonsult 2392

Johan Runer
Michel Carlsson

(Omslag: Ägodelningskarta över Valsta by 1756 med utredningsschakten och utredningsområdet inlagda)
Kartor ur allmänt kartmaterial: © Lantmäteriet Gävle 2009. Medgivande I 2009/0555.

MÄRSTA PORT

FASTIGHETEN VALSTA 3:50, HUSBY-ÄRLINGHUNDRA, SIGTUNA
KOMMUN, UPPLANDS LÄN.

Särskild arkeologisk utredning

Rapporter från Arkeologikonsult 2392

Johan Runer

Michel Carlsson

Arkeologikonsult
Optimusvägen 12 B
194 34 Upplands Väsby
Tel 08-590 840 41
Fax 08-590 721 41
www.arkeologikonsult.se



Sammanfattning

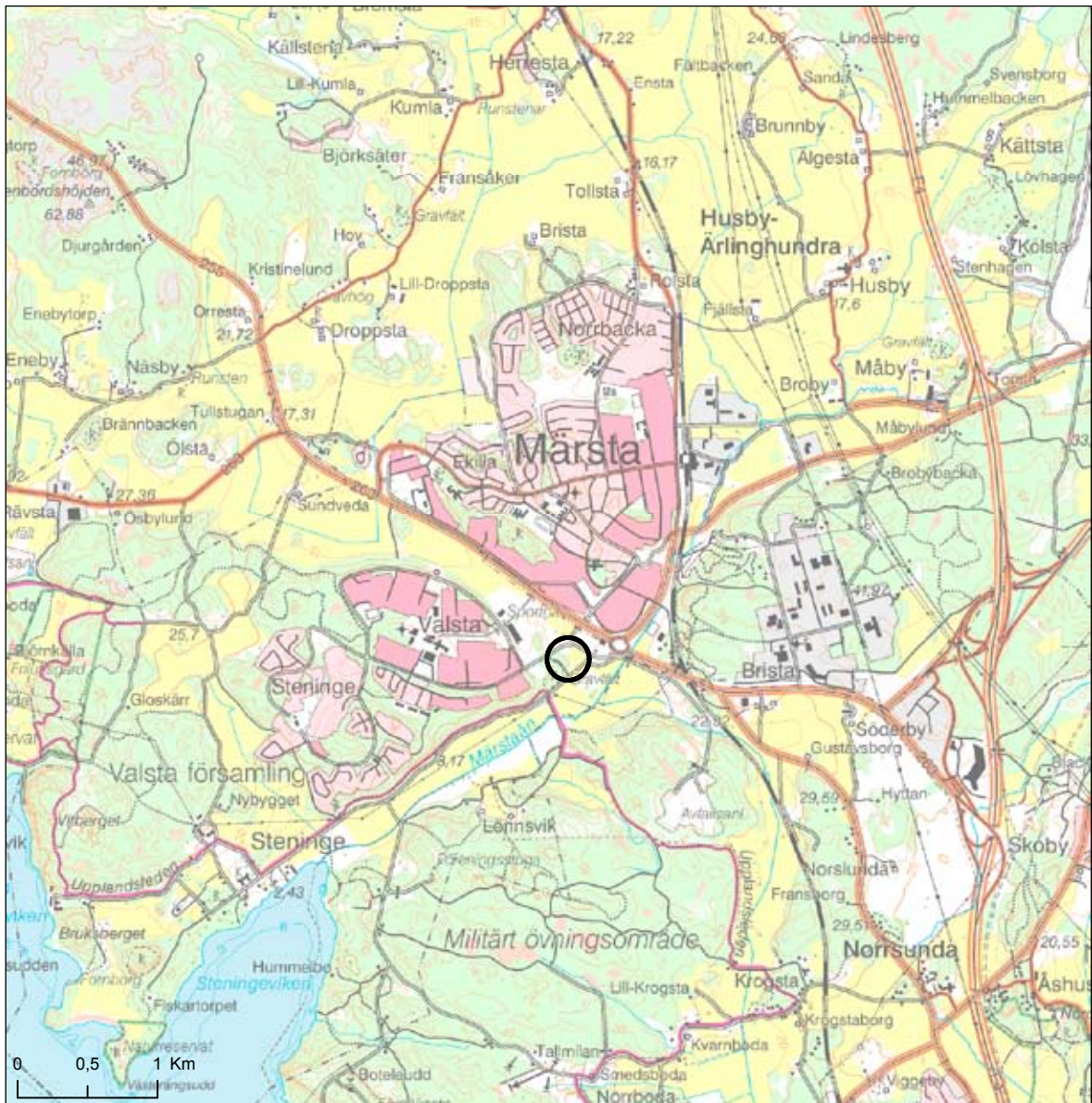
Arkeologikonsult AB utförde under juni månad 2010 en särskild arkeologisk utredning inom del av fastigheten Valsta 3:50 i Husby-Ärlinghundra socken, Sigtuna kommun, Uppland åt Peab Bostad på uppdrag av Stockholms länsstyrelse. Anledning till utredningen är planerad ny detaljplan -"Märsta Port" - för södra Tingvalla vid Valsta.

Vid utredningen grävdes 28 schakt inom utredningsområdet utan att några lämningar av förhistorisk karaktär påträffades.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Inledning	7
Fornlämningsbild	8
Metod och genomförande	9
Resultat	9
Referenser	11
Historiska lantmäteriakter	12
Tekniska och administrativa uppgifter	12
<i>Schaktlista</i>	13





Figur 1. Undersökningsområdet på Terrängkartan. Skala 1:50 000.

Inledning

Arkeologikonsult AB har på uppdrag av Peab Bostad AB vilka företräder Sigtuna kommun i ärendet och efter beslut av Länsstyrelsen i Stockholms län (dnr 431-09-39892) genomfört en särskild arkeologisk utredning inom del av fastigheten Valsta 3:50 i Husby-Ärlinghundra socken, Sigtuna kommun, Uppland. Anledning till utredningen är planerad ny detaljplan - ”Märsta Port” - för södra Tingvalla vid Valsta.

Förundersökningen föranleddes av att länsstyrelsen bedömde att det kunde finnas tidigare ej kända fornlämningar åkermarken söder om Valstavägen.

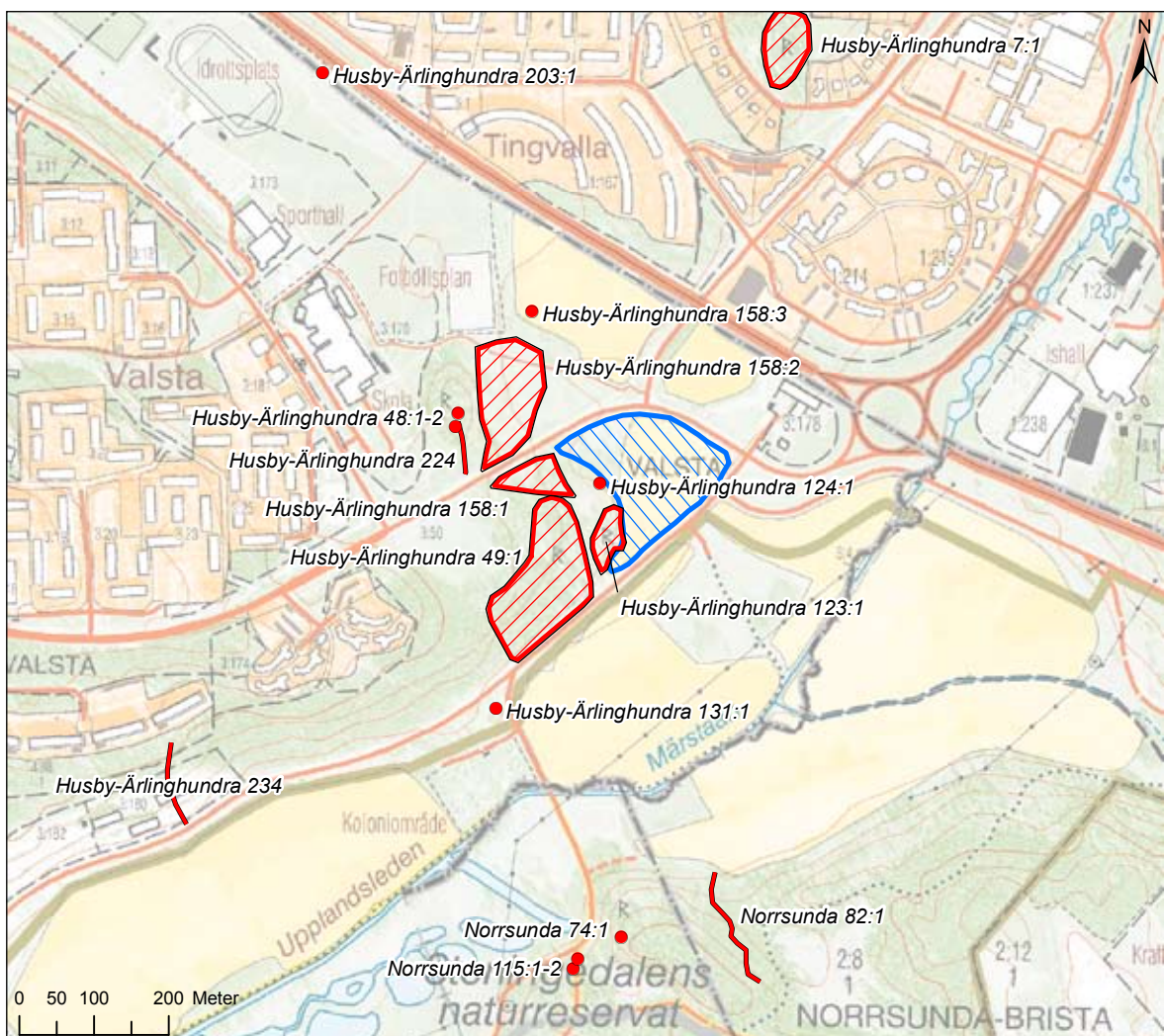
Syftet med den särskilda arkeologiska utredningen var att fastställa om det fanns fornlämningar inom området mellan Valstavägen och Steninge allé som utgjorde åkermark på ekonomiska kartan från 1950-talet. Resultatet av utredningen ska ligga till grund för Länsstyrelsens tillståndsbedömning och bedömning av eventuella fornlämningarnas kunskapspotential avseende inriktning och ambitionsnivå för en eventuell särskild undersökning. Resultatet ska även ligga till grund för Peab Bostad AB och Sigtuna kommuns vidare planering och ställningstagande för fortsatt eventuell exploatering.

Utredningen utfördes under juni månad 2010.

Fornlämningsbild

Södra Tingvalladalen vid Valsta är mycket rik på fornlämningar. Inom det planerade detaljplaneområdets sydöstra del finns två registrerade fornlämningar, RAÄ Husby-Ärlinghundra 123:1 och 158:1. RAÄ 123:1 är ett gravfält med 15 registrerade stensättningar och RAÄ 158:1 utgörs av två sentida husgrunder. Strax norr om RAÄ 123:1 fanns tidigare RAÄ 124:1 som vid borttagandet visade sig vara en naturbildning.

I anslutande område nordväst om Valstavägen har ett flertal utredningar och förundersökningar gjorts (Anttila 1995, Anttila & Gräslund Berg 1996, Victor 2002, Lihammer 2007). Bland annat så förundersöktes Valsta bytomt (RAÄ 158:2) år 2007 med anledning av planerad bostadsbebyggelse. Vid undersökningen kunde det konstateras att hela bytomten schaktats bort under 1960-1970-talen och att området fyllts upp med intill 1,7 m tjocka massor innehållande modernt material såsom armeringsjärn, plast och fönsterglas (Lihammer 2007).



8 **Figur 2.** Registrerade fornlämningar intill utredningsområdet (blå skraffering). Skala 1:10 000.

Metod och genomförande

Utredningen utfördes genom att sökschakt grävdes skiktvis med grävmaskin i avsikt att identifiera eventuella anläggningars och kulturlagers utbredning och omfattning, komplexitet och bevarandegrad. Schakten grävdes ner till orörd mark.

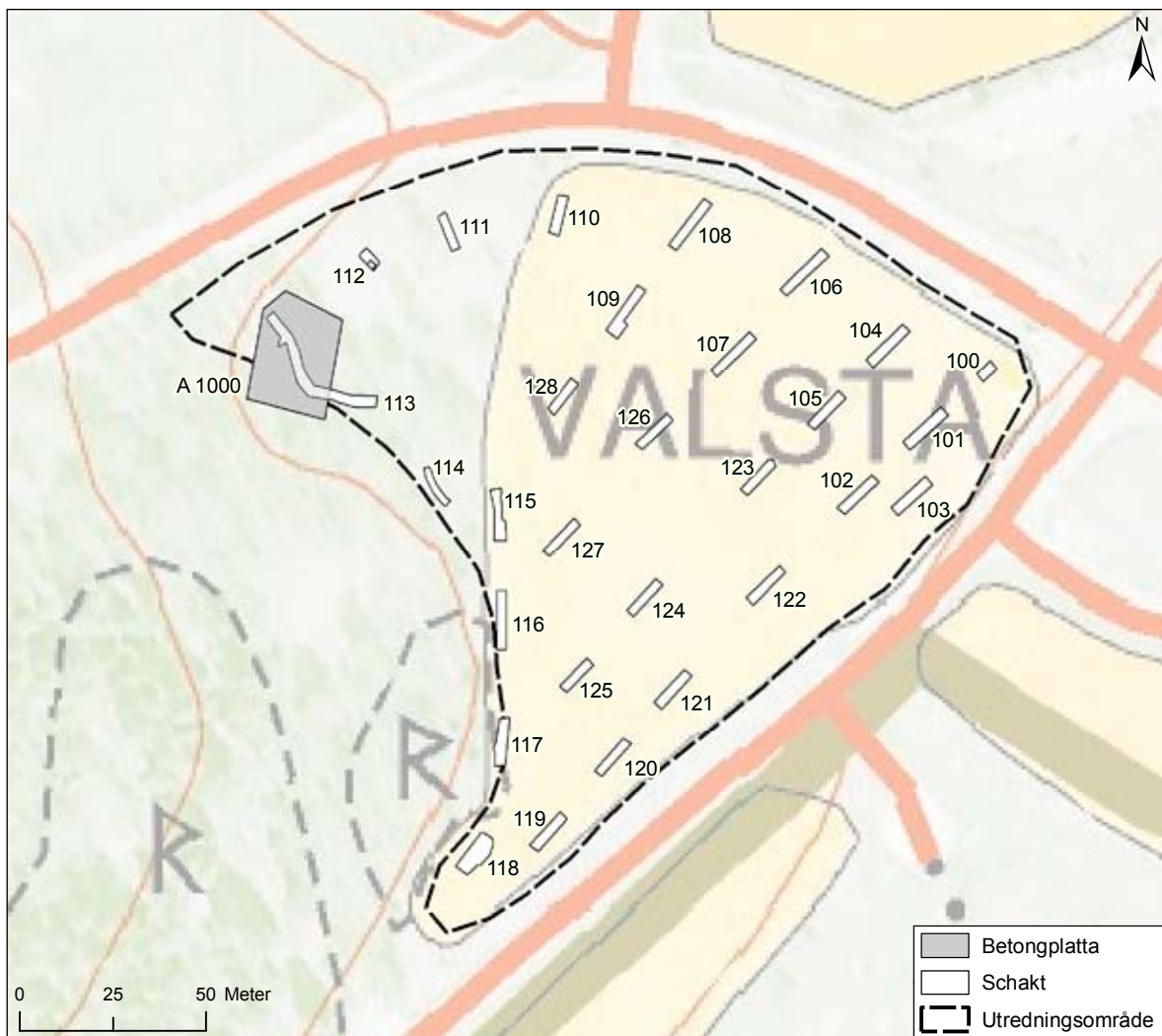
Samtliga schakt dokumenterades skriftligt, fotograferades samt mättes in med GPS med nätverksRTK. I de allra flesta fall var precisionen bättre än 0,05 m. I enstaka undantagsfall var precisionen sämre på grund av skymmande träd (upp till max 1 m felmarginal). För att kompensera den sämre precisionen mättes då ett större antal punkter in.

Resultat

Inom utredningsområdet grävdes sammanlagt 28 schakt med en längd av 5-40 m och en bredd som varierade mellan 1,9-5 m. Inga forntida anläggningar, kulturlager eller fynd framkom vid utredningen.

I så gott som samtliga schakt utgjordes fyllningen av åkerjord. Undantaget var ett par schakt i den nordvästra delen (schakt 111-112) där fyllningen bestod av påförd sprängsten. I det nordvästligaste schaktet (schakt 113) framkom en betongplatta direkt under torven (A 1000). Betongplattans storlek uppskattades till cirka 20 x 30 m och hör sannolikt samman med någon typ av industri som funnits på platsen. Betongplattan skulle kunna ha ett samband med den betongfabrik som ska ha funnits intill Valsta gård under tidigt 1960-tal (Lhammer 2007 s 14).

Figur 3. Betongplattan (A 1000) under framschaktning. Foto från nordväst.



Figur 4. De grävda utredningsschakten redovisade på fastighetskartan. Skala 1:2 000.

Referenser

Anntila, K. 1995. *Särskild arkeologisk utredning för fjärrvärmeledning mellan Upplands Väsby och Märsta, Uppland. Etapp 2. Delsträckan invid Valsta bytomt.* Arkeologikonsult Utredningsrapport 1995:19. Upplands Väsby.

Antilla, K. & Gräslund Berg, E. 1996. *Förundersökning för fjärrvärmeledning mellan upplands Väsby och Märsta, Uppland.* Arkeologikonsult. Förundersökningsrapport 1996:2. Upplands Väsby.

Lihammer, Anna. 2007. *Valsta gamla tomt. En förstörd bytomt i Valsta. Arkeologisk förundersökning och inventering. RAÄ 158:2 och 48:1-2, Valsta 3:50, Husby-Ärlinghundra socken, Uppland.* Kulturmiljövård Mälardalen. Rapport 2007:79. Västerås.

Victor, Helena. 2002. *Tingvalla i Valsta, Märsta. Utredning. Del av Valsta 3:50, Ekill 6:1 m fl, Husby-Ärlinghundra socken, Sigtuna kommun, Uppland.* SAU Rapport 2002:17.

Historiska lantmäteriakter

LMS A44-25:1 Valsta nr 1-2, Husby-ärplinghundra sn, Stockholms län. Ägodelning, 1756.

Tekniska och administrativa uppgifter

Arkeologikonsults projektnummer:	2010:2392
Länsstyrelsens diarienummer:	431-09-39892
Uppdragsgivare:	Peab Bostads AB
Socken:	Husby-Ärplinghundra
Kommun:	Sigtuna kommun
Landskap:	Uppland
Län:	Stockholms län
Undersökningstyp:	Särskild arkeologisk utredning
Utförandetid:	2010-06
Koordinatsystem:	RT 90 2,5 gon V
Höjdsystem:	RH 70
Projektledare:	Kenneth Svensson
Fältpersonal:	Michél Carlsson och Johan Runer
Kvalitetsvalidering:	Kenneth Svensson
Kartor och planer:	Medea Huuva
Layout:	MIBER
Fynd:	Inga fynd tillvaratogs

Schaktlista

Schakt	Längd, m	Bredd, m	Djup, m	Beskrivning	Anläggningar	Fyndnummer
100	5	2,8	0,35	Under grästorven framkom ett ca 0,3 m tjockt grått lerblandat matjordslager (ploggången) med inslag av enstaka tegel och oidentifierade järnföremål. Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera.		
101	14	2,8	0,35	Under grästorven framkom ett ca 0,3 m tjockt grått lerblandat matjordslager (ploggången) med inslag av enstaka tegel, flintgods och oidentifierade järnföremål. Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera.		
102	12,5	2,8	0,25-0,35	Under grästorven framkom ett ca 0,2-0,3 m tjockt grått lerblandat matjordslager (ploggången) med inslag av enstaka tegel. Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera.		
103	12,5	2,8	0,35-0,4	Under grästorven framkom ett ca 0,3 m tjockt grått lerblandat matjordslager (ploggången) med inslag av enstaka tegel. Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera. I schaktets norra ände skars schaktet av nedgrävningen för ett dräneringsrör av plast som löpte nordväst-sydöstlig riktning		
104	13,5	2,7	0,3-0,4	Under grästorven framkom ett ca 0,3 m tjockt grått lerblandat matjordslager (ploggången). Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera.		
105	12	2,7	0,25-0,35	Under grästorven framkom ett ca 0,3 m tjockt grått lerblandat matjordslager (ploggången). Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera.		
106	15,5	2,7	0,25-0,35	Under grästorven framkom ett ca 0,25-0,3 m tjockt grått lerblandat matjordslager (ploggången) med enstaka ca 0,05 m stora stenar. Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera.		
107	14,5	2,5	0,25	Under grästorven framkom ett ca 0,25 m tjockt grått lerblandat matjordslager (ploggången). Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera.		
108	15,5	2,6	0,25-0,35	Under grästorven framkom ett ca 0,25-0,3 m tjockt grått lerblandat matjordslager (ploggången) med enstaka ca 0,05 m stora stenar och enstaka tegelflis. Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera.		
109	15	2,5-3,7	0,3-0,6	Under grästorven framkom ett ca 0,25-0,3 m tjockt grått lerblandat matjordslager (ploggången) i norra delen av schaktet. Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera. I södra delen fanns ett stråk av 0,05-0,15 m stora stenar i sterilen.		
110	10,5	2,7	0,35-0,4	Under grästorven framkom ett ca 0,3 m tjockt grått lerblandat matjordslager (ploggången). Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera.		
111	10	2,6	0,4-0,65	Under grästorven framkom ett ca 0,2-0,3 m tjockt grått lerblandat matjordslager (ploggången) i södra delen av schaktet. I norra delen framkom ett ca 0,4 m tjockt lager med lera och sprängsten (0,2-0,4 m stora). Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera.		
112	5,5	2,8	0,3-1,2	Under grästorven framkom ett upp till 1,2 m tjockt lager av lera upplandat med betong och sprängsten (0,4-1,5 m stora).		
113	40	2,7-4,7	0,05-0,4	Under grästorven framkom en minst 25 x 30 m stor betongplatta i schaktets norra del (betongplattans ungefärliga utbredning kunde skönjas i markytan). Betongplattan härrör troligen från tidigare industriverksamhet i på platsen. Mellan torv och betongplatta fanns ett upp till 0,05 m tjockt mörkt humuslager. I schaktets södra förlängning vidtog ett ca 0,3 m tjockt matjordslager (ploggången) under torven. Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera. Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera.		

SCHAKTLISTA

Schakt	Längd, m	Bredd, m	Djup, m	Beskrivning	Anläggningar	Fyndnummer
114	11	1,9	0,25-0,4	Under grästorven framkom ett ca 0,2-0,3 m tjockt grått lerblandat matjordslager (ploggången). Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera. I schaktets södra del framkom ett moränstråk med 0,03-0,4 m stora stenar.		
115	13,5	1,9-3	0,1-0,25	Under grästorven framkom ett ca 0,1-0,25 m tjockt grått lerblandat matjordslager (ploggången). Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera med grus och sten (0,03-0,6 m stora).		
116	15,5	2,6	0,25-0,3	Under grästorven framkom ett ca 0,25-0,3 m tjockt grått lerblandat matjordslager (ploggången). Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera.		
117	13	2,7-3,6	0,3	Under grästorven framkom ett ca 0,25-0,3 m tjockt grått lerblandat matjordslager (ploggången). Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera.		
118	11,5	4-5,3	0,3-0,4	Under grästorven framkom ett ca 0,25-0,3 m tjockt grått lerblandat matjordslager (ploggången). Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera med inslag av 0,1-0,3 m stora stenar. I schaktet framkom en mörkfärgning ca 0,5 m i diam. vilken troligen orsakats av ett stenlyft.		
119	12	2,5	0,3	Under grästorven framkom ett ca 0,3 m tjockt grått lerblandat matjordslager (ploggången). Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera med inslag av 0,1-0,3 m stora stenar. I schaktet framkom en mörkfärgning ca 0,3-0,4 m i diam. vilken troligen orsakats av ett stenlyft samt enstaka 0,1-0,3 m stora stenar.		
120	11,5	2,5	0,35-0,4	Under grästorven framkom ett ca 0,3 m tjockt grått lerblandat matjordslager (ploggången). Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera.		
121	12	2,8	0,35-0,45	Under grästorven framkom ett ca 0,35-0,45 m tjockt grått lerblandat matjordslager (ploggången). Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera.		
122	12,5	2,5	0,3-0,4	Under grästorven framkom ett ca 0,35-0,45 m tjockt grått lerblandat matjordslager (ploggången). Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera i södra delen av schaktet och mer rödflammig i den norra delen. Genom schaktet löpte en nedgrävning (ca 1,5 m bred) för V/A i närmast öst-västlig riktning.		
123	11,5	2,5	0,25-0,35	Under grästorven framkom ett ca 0,25-0,35 m tjockt grått lerblandat matjordslager (ploggången). Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera.		
124	11,5	2,5	0,25-0,35	Under grästorven framkom ett ca 0,25-0,35 m tjockt grått lerblandat matjordslager (ploggången) med inslag av 0,05-0,5 m stora stenar. Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera.		
125	10,5	2,5	0,3-0,35	Under grästorven framkom ett ca 0,3-0,35 m tjockt grått lerblandat matjordslager (ploggången). Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera.		
126	11,5	2,5	0,35-0,4	Under grästorven framkom ett ca 0,35-0,4 m tjockt grått lerblandat matjordslager (ploggången). Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera.		
127	12	2,5	0,3-0,4	Under grästorven framkom ett ca 0,3-0,4 m tjockt grått lerblandat matjordslager (ploggången). Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera.		
128	10,5	2,5	0,3-0,45	Under grästorven framkom ett ca 0,3-0,45 m tjockt grått lerblandat matjordslager (ploggången). Under detta vidtog sterilen i form av varvig grå-brun lera. I norra delen av schaktet framkom en nedgrävning uppfyllt med lera och rödbrun sand (V/A schakt?).		

Arkeologikonsult Optimusvägen 12 B
194 34 Upplands Väsby Tel 08-590 840 41
Fax 08-590 725 41 www.arkeologikonsult.se



Rapporter från Arkeologikonsult 2010:2392